Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САНТА ОЛОХ

Хаһыат 1937 сыл алтыннаах 15 күнүттэн таҕыстар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 142 (5809) | 1982 сыл. Сэтиннэ 25 күн ЧЭППИЭР | Сыаната 2 харчы

ССКП КК Советскай Союз үлэһиттэрэ ССРС тэриллибитэ 60 сыла туолуутун достойнайдык көрсүөхтэрэ, 1983 сылы хаһаайыстыбаннай уонна культурнай тутууга саҥа кыайыыларынан бэлиэтиэхтэрэ, дойду ленинскэй суолунан коммунизмҥа салгыы ситиһиилээхтик барыытын хаамчыйыахтара диэн бигэ эрэли биллэрдэ.

ССКП КИИН КОМИТЕТЫН ПЛЕНУМА

1982 сыл сэтиннэ 22 күнүгэр ССКП Кийин Комитетын үөчаратаах Пленума буолла.

Пленум ССРС Министрдэрин Советын Председателин солбуйаччы, ССРС Госпланын председателэ таб. **Н. К. Байбаков «1983 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын туһунан»** уонна ССРС Үбүн министрэ таб. **В. Ф. Гарбузов «1983 сылга ССРС Государственнай бюджетын туһунан»** дакылааттарын истэн дьүүллэстэ.

Пленумнаа ССКП КК Генеральнай секретаря таб. **Ю. В. Андропов** улахан этиилэри онгордо. Кийин этиигэ бочуоккаҕа таһаарыллар.

ССКП КК Пленума бинир саанаан ааҕыллыбыта, онно 1983 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын уонна Государственнай бюджетын бырайыактарын суimmиҥэн биһирэтэ. ССРС Министрдэрин Советыгар ыыллыбыт бырайыактары ССРС Верховнай Советын көрүүтүгэр киллэрэригэр сөрүдьахтаннылар.

Пленум ССКП КК Политбюрото не уонна тас политикаҕа, коммунистическай тутуу сорудаларын толоруугa партия XXVI съезтэ ыытыллан эҥэһиллибит курсу олохтоох киллэриҥэ ыыппыт практическай үлэни бүүс-бүтүннүү уонна толору биһирэтэ.

Пленум ССКП КК Пленумугар ССКП КК Генеральнай секретаря т. Андропов Ю. В. этиитигэр ыыллыбыт балаһыанньалары уонна түмүктэһиннэри биһириҥэ уонна олоҕу барыы партийнай тэриллэлэр үлэлэригэр тэрүттүнэн онгостөрө ааҕыллыбыт.

1983 сылга экономическай уонна социальнай сайдыы былаанын ситиһиилээхтик толоруу пятилеткаҕа бүтүннүүтүгэр үһүлүччү улахан суолталаах бэлиэтээн туран, КК Пленума партийнай, советскай, хаһаайыстыбаннай уонна атын тэриллэлэр, үлэ коллективтарын болҕомтолорун барыы күүһү партия XXVI съезтэ туруорулларбыт дьоһуннаах соругу—общественнай производствоны интенсификациялаһыны уонна норуот хаһаайыстыбатын кодьүүһүн үрдэтиини олохтоох киллэриҥэ түмүр ааҕалааҕар туһаайда.

Болҕомто бастатан туран, диэн болҕотөөн ааҕыллыбыта, ССКП КК ыам ыйынааҕы (1982 с.) Пленумун ааҕыллыбыт сыалларын толоруурга, ССРС Аһын-уһуун программатын олохтоох киллэриҥэ, оттук-энергетическай комплексын былаанныах сайыннарыыга, советскай дьоҥҥор олохтоох материальнай уонна культурнай таһымын салгыы үрдэтиигэ туһаайыллыах туустаах.

ССКП Кийин Комитетын Пленума Коммунистическай партия тула ыкса түмсүүлээх рабочайдар, колхозтаахтар, интеллигенция, биһиги элбэх национальностаах социалистическай Иҥэ дойдубут бары үлэһиттэрэ ССР Союзтара тэриллибитэ 60 сыла туолуутун достойнайдык көрсүөхтэрэ, 1983 сылы хаһаайыстыбаннай уонна культурнай тутууга саҥа кыайыыларынан бэлиэтиэхтэрэ, дойду ленинскэй суолунан коммунизмҥа салгыы ситиһиилээхтик барыытын хаамчыйыахтара диэн бигэ эрэли биллэрдэ.

ССКП КК Пленума **тэрээһин бөлүүрүостары** көрдө

КК Пленума таб. **Г. А. Алиева** ССКП КК Политбюротун чилиэннэр кандидаттан чилиэннэҕэ таһаарда.

КК Пленума таб. А. П. Кириленконы доруобуйатын туруктан уонна кийин туос бөҕөтүн көрдөһүүтүнэн сибээстээн ССКП КК Политбюротун чилиэнин уонна КК секретарын обоһиннэстэриттэн босхолоото. ССКП КК Генеральнай секретара таб. Ю. В. Андропов таб. А. П. Кириленко олохтоох партийнай органнарга даҥаны, ол курдук ССКП Кийин Комитетыгар даҥаны үһүн сылларга активнайдык үлэлээтэ уонна биһиги кийин партия уонна дойду иннилэригэр үүнэлэрин үрдүктүк сыаналыыбыт диэн балаһыанньа.

КК Пленума ССКП КК секретарынан таб. **Н. И. Рыжкову** талла.

КК Пленума ССКП Кийин Комитетын, ССРС Верховнай Советын Президиумун уонна ССРС Министрдэрин Советын «Леонид Ильич Брежнев кэриэһин үйэтитэр туһунан» ыыраахтарын биһирэтэ.

Леонид Илларионовичы эрэллээх салаалаах, Коммунистическай партия уонна Советскай государство, аан дойдуттааҕы коммунистическай уонна рабочай хамсаһыны ыыстыыр деятеле, эйэ уонна коммунизм иһин төлөнньөх охсуһаччы Леонид Ильич Брежнев историческай үүнүлэрин учуоттаан уонна кийин кэриэһин үйэтитэр сыалтан ССКП Кийин Комитета, ССРС Верховнай Советын Президиума уонна ССРС Министрдэрин Совета ыыталлар: Набережные Челны куората Брежнев куорат диэн; Москва куорат Черемушкинскай ойуонун Брежневскэй ойуон диэн; Днепродзержинскай куорат Заводской ойуонун Брежневскэй ойуон диэн уларытан аатталалыырга.

Л. И. Брежнев аатын кэккэ предприятиеларгa, үөрэх заведениелэрэ, Звездный городокка (Московскай уобалас), «Арктика» атомнай ледоколга, Л. И. Брежнев сулуспалаабыт учебнай танковай дивизияларгa, Москва, Ленинград, Киев, Алма-Ата уонна Днепропетровскай куораттар саҥа площадтарыгар, Муораталаах-Баймаанай Флот хараабылыгар, муораталаах пассажирскай судноҕа иҥэрэргэ биһаарылынна.

Ус БУЗ студенсыларыгар Л. И. Брежнев аатынан 12 стипендия олохтоох.

Л. И. Брежнев үлэлии сылдьыбыт Дзержинскай аатынан Днепровскай металлургическай заводугар, кийин үөрэммит Днепродзержинскайдаах Арсеничев аатынан индустриальнай институтун дьиэтигэр уонна кийин олорбут Москва куорат Кутузовскай проспектын 26 №-дээх дьиэтигэр мемориальнай ойдөбүнньүк хүөскэлэр туруоруллуохтара.

Кыһыл площадка Кремль истиэнэтин аттыгар Л. И. Брежнев ситиһэр бюст туруоруллуоҕа.

(ССТА).

ССРС ВЕРХОВНАЙ СОВЕТЫН СЕССИЯТЫГАР

МОСКВА (ССТА). Сэтиннэ 23 күнүгэр Кремль Улахан дыбарыаһыгар ССРС онус ыҥырылыаах Верховнай Советын VII сессията үлэтин саҕалаата.

Сарсыарда 10 чааска Союз Советын уонна Национальностар Советтарын холбоһуктаах мунньахтара аһылынна.

Депутаттар табаарыстаары **Ю. В. Андропову, Г. А. Алиева, М. С. Горбачеву, В. В. Гришина, А. А. Громыкоы, Д. А. Кунаева, А. Я. Пельшеи, Г. В. Романова, Н. А. Тихонова, Д. Ф. Устинова, К. У. Черненкова, В. В. Щербицкийи, П. Н. Демичева, В. И. Долгиҥы, Т. Я. Киселеву, Б. В. Кузнецову, Б. Н. Пономареву, Ш. Р. Рашидова, М. С. Соломенцева, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянина, В. В. Капитонова, К. В. Русакова, Н. И. Рыжкову** дохсун үһүн ытыс тыаһыанан көрүстүлэр.

Депутаттар бизнэс мүнүүтэлээх чуумпуруунан Коммунистическай партия уонна Советскай государство үһүлүччүлээх салаалаччытын, аан дойдуттааҕы коммунистическай уонна рабочай хамсаһын биллиилээх деятелэри, эйэ уонна норуоттар дорҕоонноһууларын иҥин сылайары билбэтэх охсуһаччы **Леонид Ильич Брежнев** кэриэһин ытыктаатылар.

Ити кэнниттэн депутаттар сессия күнүүдэ бобиэскэтин бигэргэттилэр. Бэбиэскэҕэ маныык бөлүүрүостар киллэриллиннилэр: **ССРС Верховнай Советын Президиумун чилиэннэрин талар туһунан; 1983 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын туһунан уонна 1982 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын толоруу хаамыытын туһунан; 1983 сылга ССРС Государственнай бюджетын туһунан уонна 1981 сылга ССРС Государственнай бюджетын толоруу туһунан; ССРС Государственнай кыраныыссаларын туһунан ССРС Союзунун бырайыагын туһунан; Союз Советын уонна Национальностар Советтарын Энергетикаҕа бастайааннай комиссияларын тэрийэр туһунан; ССРС Верховнай Советын Президиумун Ыйаахтарын бигэргэтии туһунан.**

Депутаттар **ССКП КК** Генеральнай секретарын депутат **Ю. В. Андропову** ССРС Верховнай Советын Президиумун чилиэнинэн талар туһунан бинир саанаан ааҕыллыбыт. ССРС Верховнай Советын Президиумун чилиэннэриэн итии тэҥэ депутаттар С. А. Шалаев уонна Н. Г. Басов тальыллыннылар.

1983 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын туһунан уонна 1982 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын толоруу хаамыытын туһунан дакылааты ССРС Министрдэрин Советын Председателин солбуйаччы, ССРС Госпланын председателэ, депутат **Н. К. Байбаков** онордо.

Дакылаатчыт ССКП КК сессия иннинэ буолан ааспыт Пленума 1983 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанын бырайыагын дьүүллэстэ уонна сүмнэҥнэн биһирэтэ диэн бэлиэтээн эттэ. Пленумҥа ССКП КК Генеральнай секретара табаарыс Ю. В. Андропов этиитигэр советскай экономиканы билиниги туруга бары өттүнэн ырытыахынна, норуот хаһаайыстыбатын иннигэр тирбэн турар соруктар чуолкайданнылар.

Дакылаатчыт 1982 сылга норуот хаһаайыстыбатын сайыннарыы күүтүллэр түмүктэрин быһаарда, ол кэнниттэн 1983 сыллааҕы былаан сүрүн соруктарыгар тохтоото. Былаан ССКП общественнай производство бары салааларын интенсификациялаһыны тургэтиниэ, кийин кодьүүһүн үрдэтиэҕэ, наука уонна техника ситиһиилэрин киэҥник олохтоохуннуо, промышленность уонна транспорт торут салааларын модернизациялаһыныа, агропромышленнай комплексы утумнаахтык уонна түргэн тэтиминэн сайыннарыыта, норуот туттар табаарларын өгөрөн таһаарыыны улаатыннарыыта, норуот хаһаайыстыбатыгар кэмчилээһин кытаанах режимын олохтоохуннуо диэн экономическай стратегиятыгар сөп түбэһиннэриллэн ырытыллан өгөһүллүннэ. Ити соруктары сыһаарыы советскай дьоҥҥор олохторун уйгутун салгыы үрдэтиини, үлэ бүтэһиктээх түмүктэрин үүнэриини, дойду оборуоналаах дьоҕурун бэлэмнэтүүнү хаамчыйыаҕа.

Былаанна партия уонна Советскай правительство былаанныаһыны уонна хаһаайыстыбаннай механизмы салгыы тупсарары модьуйуулара тыктарыллан кэлдэрүллүннэ.

Пятилетка иккис бастакы сылын кытары тэҥнээтэххэ национальнай дохуот, промышленнай производство уонна тыа хаһаайыстыбатын бородуукуйатын үүнүүлэрин тэтимэ үрдүөҕэ уонна абсолютнай үүнүүлэрэ улаатыаҕа. 1983 сылга тутуууга уонна мунньуууга туһуланар национальнай дохуот 3,3 бырыһыан үүнүүнү уоттаныйы көрүллэр. Промышленность «Б» болоҕун бородуукуйатын «А» болоҕу кытары тэҥнээтэххэ урутаан үүнэрин бэлиэтэннэ. «А» болоххо 3,1 бырыһыан үүнүү көрүллэр буоллаҕына, кийин 3,5 бырыһыанынан улаатыаҕа.

Биһиги партиябыт социальнай проблемалары уонна норуот олоҕун уйгутун үүнэриини бастакы уочарат быһаарыыта туһаайыллыыбыт генеральнай курса ССКП КК ыам ыйынааҕы (1982 с.) Пленумунан биһиримниит Ас-уол программатыгар түмүллэн көстөр, диэтэ салгыы Н. К. Байбаков. Ити сылга туһаайар үгүс өрүттээх программа партия экономическай стратегиятын дьоһуннаах сорҕотунан буолар. Агропромышленнай комплекс салааларын сайыннарыыта 1983 сыллааҕы былаан биис сыллаах былаан сорудахтарыгар уонна Ас-уол программатыгар сөп түбэһиннэриллэн ырытыллан өгөһүллүннэ. Тыа хаһаайыстыбатын валовой бородуукуйата 1983 сылга 1982 сылы кытары тэҥнээтэххэ 10,5 бырыһыанынан үүнүөҕэ.

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

Ас-үөл программатын — олохха!

ИС КЫАХТАРЫ ТОЛОРУ ТУҺАНЫАХХА

1965 сылы кыһары тэнньэтэххэ оройуон тыатын хаһаайыстыбатын сүрүн производственнай фондалара 8,2 төгүл, энергетическэй кыамталар 5 төгүлүгэр ордук үүнүннүлэр. Ахсаан өттүнэн тракторлар 2 төгүл, таһаллар таһар автомашиналар 4 төгүл элбэхтилэр. 1965 сыллаахха 19414 ынах сүөһү, 8387 сылгы баар эбит буоллаҕына, 1982 сыл саҥатыгар 25260 ынах сүөһү, 11800 сылгы баар буолбута. Совхозтар ынах сүөһүлэрэ 13672-тан 18560-ка тиэрдилиннэ. 60-с сыллар ортолоругар гражданнар тус бэйэлэрин бас билиилэриттэн 4478 ынах сүөһү, 8 сылгы баар эбит буоллаҕына, билигин 6700 ынах сүөһү, 540 сылгы, 1450 сибининьэ баар. Совхозтар урукку колхозтардаацар сылга 83 бырыһыанынан элбэх эти, 23,5 бырыһыанынан элбэх үүтү государствоҕа атыылыылларга.

Кэстөрүн көрдүк, оройуон тыатын хаһаайыстыбата билигини көрдөбүлгэ эпиэттиир материальнай-техническэй базалаах. Оны мунуттуур кодьүүстээхтик туһанар буоллахха, хас биирдии кийик уопсай баайы-дуолу харыстыыр, кичэйиитин тутар, дьулуурдаахтык үлэлиир буоллаҕына дойду Аһыан-үөлүн программата туруорар соруктарын сөпкөнньэхтик толоруохха сөп.

1965—1981 сс. оройуон государствоҕа туттарар сүөһүтүн орто мөһаайына 103 кг-нан, фуражнай ынахтан үүтү ыаһын 263 кг-нан улаатыннарылынньылар. Билигин хас биирдии кийиэхэ тиэрэнэн 56 кг эт, 410 кг үүт (арыыны холлоон туран) оҥоһуллар. Пятилетка бүтүүтүгэр биирдии кийиэхэ 85 кг эти, 425 кг үүтү, 1990 сылга 90 кг эти, 430 кг үүтү оҥоруохтаахпыт.

Ити сүөһү ахсааныын элбэппэккэ туран, кинилэ аҥы-үөлү биэриитин үрдэтиннэн ситиһиллэхтээх. Чуолаан, ньирэй деловой тахсыытын 75 бырыһыанна, кулун деловой тахсыытын 72 бырыһыанна тиэрдиллэхтээх. Аҥардас ити үрдээһиниттэн 468 тонна ыраас эти эбии ылар кыах баар. Государствоҕа туттарылар сылга орто ыйаһына 200 кг тиэрэҺэ суох буолуохтаах. Оттон биирдии ынахтан үүтү ыаһын 21 бырыһыанынан үрдэтиллиэхтээх. Бу дьоһуннаах сорук капитальнай тутуулуу кэнэтэрэ, хаачыстыбатын түспэрэрэ, хотон ыарахан үлэлэрин механизациялааһын, сири оҥоруулуу сайыннарыы тэтимнэрин тоскуттургэтэтэрэ эрдэр.

Ас-үөл программатын олохха киллэрии бөдөн резервэтинэн предприятиелар уонна тэриллэлэр көмө хаһаайыстыбаларын сайыннарыы, гражданнар сүөһү иитиитинэн, хортуоппуйу, оҕуруот астарын үүнэриитинэн дьарыктаныыларын кэнэтии буолар. Райсовет исполкомун 1981 сыл атырдьах ыйын 21 күнүнэрэ быһаарыытынан тэриллэрэ уонна кэнилиэньэ эти уонна үүтү оҥоруута, хортуоппуйу уонна оҕуруот астарын үүнэриитэ сорудахтар тиэрдиллибиттэрэ. Хоһуйуох ийин, аҥылык тобоҕун туһанан сибиннньэ иитиитинэн дьарыктаныахтаах эт-үүт комбината, кийи балыыһа, түбүгэстаноор, Чурапчы сэлэппэйдээҕи оҕо тэриллэлэрэ көмө хаһаайыстыбаны тэриммитэ туох да үлэни ыытыахха олороллор.

Хортуоппуйу уонна оҕуруот астарын үүнэриитэ орэйуонга олус быстаанньа кэтиир. Кэнилэ 15 сылга биирдии кийиэхэ тиксэриэн хортуоппуйу үүнэриэ 3,4 төгүл улаатан, баара-суоҕа 19,3 кг тиэрдиллиннэ. Ити научнай нуорматаацар 61 кг аҕыйах. Бу салаа совхозтарга саҥа сайдан эрэр. Онон хортуоппуйу, оҕуруот астарын үүнэриитэ тэриллэлэр көмө хаһаайыстыбалара, биирдиилээн ыаллар, принципиальнай учаастактар дьарыктаныыларын кэнэтии булгуччу наадалаах. Кэнилэр сылга 450 тонна хортуоппуйу, 405 тонна оҕуруот аһын биэриэхтээхтэр.

Кэстөрүн курдук, Ас-үөл программата туруорар соруктарын толоруор туһанылла илик кыахтар элбэхтэр. Олору туһаҕа таһаарыы бука барыыт кыһаммыытын эрдэр.

П. КИРИЛЛИН,
райплан председателэ.

Тыл—редакция ТӨГҮРҮН ОСТУОЛУН ныттыылаахтарыгар

ТАБЫГАСТААХ ӨТТҮҺ КӨРҮӨХХЭ

— «Чурапчы» совхоз Сылаанаары отделениетыгар эдэтийбит сиилэс звенота тэриллибитэ иккис сылыгар барда. Бастаны сылбытыгар көрдөрүүбүт куһаҕана суох буолан уонна звено составаа онуоннан хаалларылаан юбилейдаах сыл саҕаланыытыгар үрдүк соруктары туруорумматыт. Тыалбытын дьыаланан бигэргэтэр туһугар тракторист С. В. Макаров, рабочайдар В. И. Данилов, Н. Г. Макаров, А. И. Говоров, барыа даҕаны, туруулаһан үлэлэстибит.

Былаанньа көрүллүбүтүн курдук, мүөлсүтүүлээх 50 гектар сиргэ эбэҺэ ыһан валовойунан 1425 тонна сүмэҺиннээх аһылыгы бэлэмнэстибит, онуо таһаан 35 тонна брюква үүнүүтүн ылыыбыт. Итиннэ совхозка эбэһээтэлистибэҕэ көрүллүбүттээҕэр 510 тоннаан элбэх күөх маассаны биэрдибит. Оны - таҥа сайын 400 тонна кирпэч сиилэс траншеятын, уу ыстараарга эстакаданы уонна 2 км усталаах баанна күрүөтүн туттубут.

Кыстын бастаны күннэриттэн иккиэ буолан бөҕө тракторланан фермаларга сиилэс таһабыт. Билигин Ойбон Күөлгэ күнгэ иккилиитэ ыырыаан алта тоннаны аҕалабыт. Ол эрээри аҕалбыт сиилэспит таһырдьа сытан тоҥон хаалар, тута сүөһүгэ бэриллибэт. Ити сиилэс кедьүүһү биэриитин ханнатар.

Быйыл ыһыыны олус хойутаан саҕалаабыппыт. Оны таҥа Такаана, Таба Бастаах уонна Туора курдук ыраах-ыраах, сытар баанньаларданаах буолан үлэни тэриллэрэ элбэх маһайдары көрүстүбүт, элбэх үлэ күнүн сүтэрдибит. Дьиҥэр, 50 гектардаах кэлим баанньаны аньыахтарын сөп эта, онтук сир баар. Холобур, Таба Бастаах баанньата даҕаны кэнэтиллэн сөптөөх. Кэлэр сылга бу боппуруоһу үөрэтэн кэрэргэ этии киллэрэбин. Итиччэтигэр килаҺи ыһыы таһарга да табыгастаах буолуох этэ. Ити биирэ. Иккиһинэн, аналлаах техниканан хаччыллыыбыт билигин да мөлтөх. Сайын уу ыстарар агрегат суох буолан ардахтэтыы тэриллибэтэ. Аны ус ыраах-ыраах сытар баанньаларга хомуурга соротох комбайн үлэлиирэ күнтэн-дьылтан туулуктаах үлэҕэ табыгаһа суох.

Кэлэр сылларга базабытын бөҕөргөтүнэр, баанньалар күрүөлэрин саҥардар, эбии биир траншеяны тутар уонна баанньабытын кэнэтиилэр былаанньаахпыт.

Е. МАКАРОВ, звеньевой.

ССРС ВЕРХОВНАЙ СОВЕТЫН СЕССИЯТЫГАР

(Бүттүтэ. Иннин 1 стр. көр).

Бөдөҥ социальнай проблемалары уонна советскай норуот олоҕун материальнай уонна культурнай таһымын үрдэтиини быһаарыы ССКП XXVI съеһинэн бэлиэтэммит дьаһаллара салгыы олохха киллэриллиэхтэрэ. Олорор дьиэлэри тутуу кэҥэн фронунан ыытыллыаҕа. 106,6 мөлүйүөн квадратнай метр уопсай ханнаах олорор дьиэлэри үлэҕэ киллэрии бэлиэтэнэр, ити биэс сыллаах былаан 1983 сылга сорудаҕыныаҕар элбэх.

Бары союзнай республикалар уонна экономическай оройуоннар экономическай уонна социальнай салгыы сайдыылара көрүллүөр.

1983 сылга ССРС Государственнай бюджетын туһунан уонна 1981 сылга ССРС Государственнай бюджетын толоруу туһунан дакылааты ССРС Үбүн министрэ депутат **В. Ф. Гарбузов** оҥордо.

1983 сылга ССРС Государственнай бюджета, диэтэ дакылаатчыт, партия XXVI съеһэ, ССКП КК ол кэннэҕэҕи Пленумнарын уураахтарыгар олоҕуран ырытыллан оҥоһулуунна. Кини Государственнай былаанна сөп түбэһиннэриллэн оҥоһулуунна уонна экономиканы уонна норуот олоҕун уйгутун салгыы ере көтөҕүүнү, дойду обороналаах дьоҕурун бөҕөргөтүүнү сөп буолар үбүнэн хаамчыйар.

ССРС Верховнай Советын бюджет дохуоттарыгар 354 миллиард солкуобай, ороскуоттарыгар 353,8 миллиард солкуобай суумаларын киллэриллэр. Дохуоттар ороскуоттары сабырыйыылара 0,2 миллиард солкуобайга тэҥнэһиэҕэ.

ССРС Верховнай Советын сессията үлэтин салгыыр.

● *Сүөһүгэ — элбэх эбии аһылыгы!*

УДАРНАЙ ЫЙ САЛҒАНАР

Быйылгы кыстыкка сүөһүгэ эбии аһылыгы соҕотуоппалааһынна общественность көмөтүн тэрийэр оройуоннаацы штаб уочараттаах мунньаҕар ударнай ый бастакы күннэриэҕэ үлэ түмүктэрэ дьүүллэһиллиннилэр.

Сэтинньи 19—20 күннэригэр буолбут субуотуньуктарга барыта 926 киһи (ол иһигэр оройуон иннититтэн 124 киһи) кытыынна, 39 автомашина, 12 трактор үлэлэтэ. Субуотуньуктар кыттыылаахтарын күүһүнэн барыта 475 тонна дулҕа анньыллан фермаларга таһыллыынна, 15 тонна хомус уонна ходуу соҕотуопкалаанна, 25 тонна ортуу талаҕа быһыллыынна.

Ити күннэргэ общественнай сүөһүгэ эбии аһылыгы соҕотуопкалааһын ордук тэрээһиннээхтик Карл Маркс аатынан совхозка (директор Васильев Е. Е., партком секретара Попов В. Е.) ыытыллан 236 тонна дулҕа боломмэнно. «Чурапчы» совхозка субуотуньукка 390 киһи кытаан Сылаан уонна Киланкы отделениелэригэр 1,4 тонна балык соҕотуопкаланна, 32300 устуука минеральнай брикет оҥоһулуунна, 2,4 тонна ас тобоҕо хомулунна, 54 тонна силос хостонон фермаларга таһыллыынна, 20 тонна комбикорм тиэйиллиннэ.

Ол эрээри сорох хаһаайыстыбаларга эбии аһылыгы соҕотуопкалааһын кыайан тэриллибэтэ. Эрилик Эристин аатынан совхозка (директоры солбуйаччы Корякин М. Н., партком секретара Дмитриев Н. С.) оройуон киниитиэҕи шефтээх тэриллэриттэн 50-са киһи тахсан үлэлээн 102 тонна дулҕа фермаларга таһыллыынна, оттон олохтоох общественность көмөтө тэриллибэтэ. Итиннэ иттэҕэс Субуруускай аатынан совхозка эмиэ таһаарылыынна: отделениелар ахсын көхтөөх субуотуньуктар буолбаттылар.

Шефтээх тэриллэрэ Эрилик Эристин аатынан уонна Карл Маркс аатынан совхозтарга «Сельхозхимия» холбоһук (председатель Чычигинаров В. П., партийнай тэриллэ секретара Коркин Е. П.) техниканан үчүгэйдик көмөлөстө. Оттон өссө кыахтаах «Сельхозтехника» холбоһук (управляющай Борисов Е. А., партийнай тэриллэ секретара Попов В. В.) шефтээх «Чурапчы» совхоһугар көмөлөспөккө хаалла.

Сүөһүгэ эбии аһылыгы соҕотуопкалааһынна ударнай ый салгыы ыытыллар. Совхозтар, отделениелар, шефтээх тэриллэлэр салайаччылара, сельсоветтар исполкомнара дулҕаны, талаҕы оттон да атыллары элбэхтик бэлэмнээн, бытарытан сүөһүгэ даларга сиэтиигэ общественность көмөтүн салгыы тэрийэр, бу үлэни күннэтэ хомуруоллуур эбээһинэстээктэр. Совхозтарга эбии аһылыгы бэлэмнии аналлаах звенолар ордук тэрээһиннээхтик үлэлиэхтээхтэр, фермалары наада буолар аһылыктарынан харгыһа суох хааччыйыахтаахтар.

Ненец суруйаччыта Любовь Прокопьевна Неныг (снимокка) — Ленинградтаары Герцен аатынан педагогическай институт выпускницата «Суоллары аҕабын», «Уоттаах суут» диэн кинигэлэриэн биэнньиэ биллэр. Соторуутаацыта Красноярскайдаары кинигэ издательствота кини чочуйуутунан «Нумтан» диэн остуоруйалар хомуурунньуктарын бэчээттээн таһаарда.

— ССТА фотохрониката.

Төрөппүттэр көмөлөрө

Соловьев аҕыс кыһаастаах оскуолатыгар төрөппүттэр кэннэки иккэ сылга ордук былаанналаахтык көмөлөһөллөр буоллулар.

Аксныт үөрэх дьылыгар Н. Г. Захаров председателлээх төрөппүттэр комитеттара үөрэнэр оҕолоохтор уопсай мунньахтарын иккэ төгүл, биирдэ аҕаларга анаалаах конференцияны тэрийэн ыытыта, оҕону иитиигэ сыһыаннаах аҕыс боппуруоһу дьүүллэспиттэ.

Үөрэнэр кабинеттары байытыыга уонна оскуола ороҥуонугар төрөппүттэр ордук кэхтээхтүк көмөлөһөллөр: үлэҕэ үөрэтэр мастарыскыайга бэйи кэрдэн тиэйдилэр, оскуола көрүдүөрүн муостатын саналыы оҥордулар. Ити үлэлэргэ ордук актиннайдык төрөппүттэр Н. Г. Собакин, Г. Т. Эляков, М. Г. Николаев кыттыныылар.

Соторуутаацыта буолбут мунньахтарыгар төрөппүттэр Н. Г. Захаров отчуотун дьүүллэстилэр, комитет үлэтигэр баар итэҕэстэри ыйдыхар. Чуолаан, төрөппүттэр уруоктарга сылдьыылара аҕыйаҕа, үлэ уонна сынньалаан лаҕырын бааттын бөҕөргөтүү наадаааҕа бэлиэтэннилэр.

З. ФЕДОРОВ.

ССРС ТЭРИЛЛИБИТЭ 60 СЫЛА ТУОЛУУТУН КӨРСӨ

БИИР ИЛЛЭЭХ КЭРГЭҢҢЭ

Туркменскай Советскай Социалистическай Республика

60

ТУРКМЕНИЯ сиригэр-уотугар Советскай былаас сылларыгар биэргэбит социалистическай саҥа кэми хараҕа илэ кердэрэр символынан пустыня хаһан эрэ олуктүйэн сыппыт кумахтарын ортотугар үүнэн тахсыбыт оазистар буолуохтарын сөп. В. И. Ленин аатынан ханаал күөх лиэнтэтэ, барханнар ортолоругар дьоннор айбыт муоралара, чэлгийэ олорор садтарынан тулаламмыт саҥа куораттар уонна бөҕүолэлэр — бүгүҥҥү Каракум дьэ итинник. Советскай Туркменистан сирэ-дойдута бүтүннүүтэ, эмиэ итэ курдук, эдэрсийдэ, чэлгийдэ. Бу бүгүн — нефть уонна газ, энергетика уонна химия, хлопок уонна каракуль, Каспийтан Амударьяҕа диэри тайаабыт сүүкэн тутуу площадкатын кыраайа. Советскай былаас сылларыгар республикаҕа промышленнай производство кээмэйэ 75 төгүл үүнүү.

Туркмения экономиката дойду норуотун хаһаайыстыбатын биир кэлим комплексыгар дьоҕуннаах миэстэни ылар. Икки кэнники пятилеткаларга итэ бөдөҥ энергетическай объектар Туркменскай ССР уонна Орто Азия атын республикаларын оҥорумтуолаах күүстэрин сайыннарыыта дьоҕун суолталаахтар.

Туркмениядаа нефть уонна газ промышленностарын үөскэтиллибит сыллаабыт хостоохун хас да төгүл улаатта. Соторутаабыта республикаҕа биир бөдөҥ ССРС 50 сылын аатынан Марыйскай ГРЭС бастакы уочаратын тутуу ситэриллибитэ уонна Мары—Каракуль үрдүк күүрүүлээх электроэнергияны биэрэр линия үлэҕэ киллэриллибита. Уустук айылҕа-климат суолуобуйатыгар тутуллубут ааҕыллыбыт Российскай Федерация, Украина, Азербайджан үлэһиттэрэ көмөлөспүттэрэ. Билигин бырааттыы республикалар манна промысловай оборудованиелары уонна специалистары ыыталлар, модун ыыхтаах газопроводтары тардарга, Амурдарьяҕа Чарджоу чугаһыгар нефтехимическай комплексы тутуурга көмөлөһөллөр.

Туркменскай культура үрдүк таһымна ытыына. Туркменистан биһити Орто Азиятаабы барыы республикаларбыт курдук, хайыы-үйэ Советскай былаас отут сылын иҥнэр иҥнилиэннэ кэлимсэ үөрэхтээх буолуутун ситиспитэ. Маннык 8 ВУЗ-тар, 35 аналлаах орто үөрэх заведениелара, 1600-чэкэ уопсай үөрэхтээһин оскуолалара үлэлиллэр. Республика научнай учреждениелэрэ проблемалар киэҥ эргиэтэлэрин чинчийэллэр.

Советскай Туркменистан ситиниктэрэ — ССРС Конституцията Советскай Союз бүттүүнүн интэриэстэрин кэнсаастаабыгар киирэр хас биирдии республика интэриэстэрин кытары дириҥник уонна барыы оттуҥан дьүөрэлэһиннэриини хаачыйарын үтүөкэн туоһута.

ДОҔОРДОҺУУ СОКУОНУНАН

СИР ТҮГЭҢИН ШТУРМАЛЫЫЛЛАР

Биһити күннэрбитигэр электроникаҕа суох газовай хаһаайыстыба баар буолуоҕун сатаан саныаҕакын. «Туркменгазпром» холбоһуока иккі информационнай-суоттуур кэнсиэ баар. Аны салаваны салайыы биир кэлим автоматизированнай системаҕа эр буолбакка айыллыаҕа.

Хостоохуну интенсификациялааһын, үлэлэнэр арааҕа сыҥа ыллыыр мунутуур үрдүк таһымын үөнүнүк тутуу саҥа, чуолаан, Орто Азия — Даулетабадскай, газ үөскэн сытар сирдэрин тэтимнээхтик баһылаһыны кытары дьүөрэлэнэллэр. Пятилетка бүтүүтүгэр таһы хостуур саҥа комплекс ылар иэстэн 22 миллиард кубометрга тиэрдии былааннанар.

Туркменистан сирин баайдара — үгүс национальностаах советскай норуот бүттүүнүн баайа-дуола, ону баһылаһыҥҥа дьигиэн дойду бүтүннүүтэ көмөлөһөр.

ЭЛЕКТРИЧЕСКЭЙ ҮРЭХТЭР

Марыйскай ГРЭС бастакы уочаратын тутуута барыы союзнай республикалар уонунан заводтара кытыны ылбыттара. РСФСР-тан турбиналар, Украинаттан трансформаторлар, Белоруссияттан приборлар кэлбиттэрэ. Узбекистан уонна Азербайджан чулуу таҥаччылара ыыппыттара. Иллэх, элбэх национальностаах коллектив ыарахаттары утары охсуһууга буспута-хаппыта.

Станция республикаҕа үрдүк квалификациялаах энергетиктэр кадрдарын баланныыр базаҕа кубулуйда. Бүгүн ГРЭС коллективын бизэ гымыт түөрдэ — станция иитэн таһаарбыт дьонноро.

Пятилетка бүтүүтүгэр Туркменистаннаа электроэнергияны оҥорор таһаарыыны 1,8 төгүл улаатыннарыы баланнаан.

СЫЫППАРАЛАР уонна ЧАҺЧЫЛАР

⊙ Туркменистан 488 тыһ. кв. км кэнсиэ. 1982 сыл саҕаланыытыгар нэйилэннэ эстэ аҕыстаана 2972 тыһ. киһи этэ.

⊙ Туркменистан промышленноһа биһигин үс күнүгэ алта уон сылларыгар бүтүн сыыта оҥоһуллубутун саҕа бородуукуйаны биэрэр.

⊙ Республикаҕа тыа хаһаайыстыбатын производствота Советскай былаас сылларыгар 10 төгүл улаатта.

⊙ Республика 19 тыһ. дьахталлара Герой-ийэ аатын сүгэллэр.

⊙ Туркменистан үлэһиттэрин доруобуйаларын 8 тыһ. врачтар, 300-чэкэ тыһ. больничнай учреждениелар харыстыыллар.

⊙ Уон биириис пятилеткаҕа Туркменистаннаа 6 мөлүйүөн кэриҥэ квадратаай метр уопсай изилээх олорор дьиэлэр тутуллуохтара. Дьиэлэри усулуобуйатын 100 тыһыынчаттан тахса дьиэ-кэргэн тупсарыныаҕа.

Туркменскай ССР столицата Ашхабад. Туркменскай государственнай университет студеннэрин баалаа.

●

Туркмениядаа Каракум кураайы пустыынтан уегун В. И. Ленин аатынан ханаал тыһыынчаттан тахса километрга субулунна.

Ханаал сүүһүнэн тыһыынча гектар сири уугуттаан пустыыны хаарбах костүүтүн ыныха атын оҥордо. Ханаал уунан республика хас да куораттарын, ол иҥнэр Ашхабады хаччыйар.

Ханаал ангардас сиҥнэрдэр уонна уунан хаччыйар эрэ буолбатах, ону аҕыан республика транспортнай тымырынан эмиэ буолар. Киһи иҥнитэнэн айылҕыбыт муоралар хоннохторугар үөскэтиллибит күөллэр өлүөм балык баайдаахтар.

Снимокка: улахан кыамталаах посуостар водохранилищены уунан толороллор.

●

Ашхабадскай уобалас «Теджен» совхозугар хлопоты массыынаан хомуйуу.

Республика киэн туттуута

Туркменскай ССР Государственнай Гербатыгар хлопчатник туная маҥан коробочкаларын куустуспуттар. Хлопок — республика тыатын хаһаайыстыбатын кылаабынай культурата.

ССКП XXVI съеһин уураахтарынан Туркменистан тыатын сирин үлэһиттэрин иннилэригэр сырец сыллааҕы орто хомуурун 1210—1230 тыһ. тоннаҕа тиэрдэр сорук туруоруллубута.

Республика киэн туттуута — сиҥньигэс утахтаах хлопок. Маннык бастакы (үрдүкү) тиэптэрдээх утахтардаах суортар эрэ үүнэриллэллэр. Текстильнай промышленность олорто уһулуччу наадыйар. Билигин олор плантациялара Каракумскай ханаал эмэтыгар кырыс сирдэри баһылаһын иннэнэ орто суоннаах утахтаах хлопчатниги ыҥыыны сарбыйыы суотугар киэҥэтиллэн туралларын.

Гектартан ылыыны үрдэтэр туһугар научнай-техническэй прогресс ситиһиилэрэ — үүнээйилэри кэтит кэккэнэн олордуу, калиброванай сиэмэни туочунайдык ыһыы, микро-уоҕурдуулары уонна гербицидтэри киллэрии, о. д. а. — олохтоноллор.

Сиҥньигэс утахтаах хлопоты үүнэрии Каракум ханаалын батыһа соҕуруулуу-арҕаа диэки быыбаннаахтык сыҕарыйар.

Пустыняҕа балыктаа ын

Бу саҥа салаа промышленнай тэрилгэ олоҕуран сайдар. Каракум ханаалыгар күөл хаһаайыстыбатын тутуу ситэриллиннэ. 600 гектардаах күөх уруунтан сезон устата 1400 тонна сибиэһэй балыгы — толстолобигы, карпы, амуру — хотугулуу хаа сөп. Билигин Туркменистан орто уонна бытархай күөллэриттэн балыгы промышленнай бултаахын ылыллар.

САКААСТАММЫТ УРАГАН

Ураган, пустыняҕа мэлдьи буолариныы, эмиэ саҕаламмыта. Тыал түспүтэ. Хара кумах хоторук халлаанна тардыспыта. Тута хабыс-хараҥа буолбута... Ити уордаах ураган аэродинамическай турба иҥнэр будулуйбута.

Туркменистан Наукаларын академиятын пустыняҕа институтун тыал эрозиятыгар лабораториятыгар туруоруллубут саҥа установка суоллары, ханааллары, сиҥнэрдиллибит сирдэри, промышленнай объектары кумах тибиититтэн харыстыыр практическай ньымаларын ылытан оҥоторго көмөлөһүө.

Төһө да утарыта ойдөбүллээхтик иҥиллибитин иҥин, пустыня—сиэдэрэй кыраай. Ол эрээри кэнэ бэйэтин баайын дуолун бу кыраай олоҕо устар сокуоннарын билэр туһугар үлэлэрин, күүстэриннуохтарын харыстаабат дьоҥҥо эрэ арыйар.

Институт үлэһиттэрэ пустыня мэччирэҥнэрин тупсарар ньымаҥы ылытан оҥорбуттара. Киниилэр сүбэлэрэ оазистар чугастарынааҕы сүүһүнэн гектардаах кумаҕы сүөһү аҥылыга буолар культуралары ыҥыыга туһанарга көмөлөспүтэ. Пустыня улам хаһаайыстыбаннай туһаныыга бэриллэн иҥэр.

Комментатор колонкалара

ТОЙОРҐООҺУН ПОЛИТИКАТЫГАР ХАРДА

Латинскай Америка уонна Карибскай ороҕуон 29 дойдулара, онуо тэнэ АХШ киирэр Американскай государстволар тэриллэриэ (АГТ) Вашингтонтан буолан хаспыт уочараттаах сессията американскай дойдулар икки ардыларыгаалы система бүтүнүгүтүн кризиһэ салгыы дириҥэн иһэрин көрдөрдө. Сессия бэйэтин комитэр АХШ модьуйуутуттан уонна дьаһайыыларыттан арааҥы полушарияҕа американскай империализм баһылыктаабыныын инструменын быыстыбынан тэриллибит ити система дьиҥнээхтик түҥнэстэн эрэрин биэрэрэ. Кэнниэхэ икки лаабыр үөскээтэ: биир өттүттэн — АХШ тойорҕоһуҥун утары турар уонна бэйэлэрин национальный интэриэстэрин көмүскүүр Латинскай Америка уонна Карибскай ороҕуон государстволарын баһыйар үгүстэрэ, атын өттүттэн — АХШ уонна кини сэтиитин хоту иһэр, чилийскэй эбэтэр сальвадорскай курдук, марионеточнай ааҕыйах режимнэр.

АГТ бу сессиятыгар АХШ уонна кини соҕуруунуу ыалларын икки ардыларыгар Мальвинскай (Фолклендскай) арыылар гула саҥардыытаабыта үөдүйэ сылдьыбыт кризис кэмигэр ураты сытыытык кэстүбүт кыайан туораталлыбат утарсыылары тыктаран көрдөрөр үнүлүччу дохсун мөккүөрдэр өрдүк балаллар. Ити кризис кэмигэр Рейган администрацията Англия Аргентинаны утары колониальный авантюратын өйөөбүтэ. Үгүс дойдулар делегаттара, Вашингтон бэйэтин кыра биргэ үлэлэһиилэрин суверенитеттарын ыгар, кини ис дьыалаларыгар ситэйэ-хараҕа суох ороһор, континентка прогрессивнай уларыйыылары таһаартарбакка, бэйэтин баһылыктаабынын үйэтитэргэ сорунар диэн буруйдан туран, кини политиканы сытыытык критикалаатылар.

Сессия үгүс кыттыылаахтара АХШ буруйунан Кини Америкаҕа дэлби тэбэр кутталлаах быһыы-майты үөскэтэ-тититтэн улаханнык дьиксинэллэр. Кинилэр сессияҕа Вашингтоннааҕы администрация кэлэр да өттүгэр сэбилэниилээх күүстэри туттуута тиийэ күүһүнэн өттэйүүтүгэр эрэлин уруоҕа диэн биэрэннит госсекретарь Шульц этиитин сөбүлэҥэ-бэтахтэрин аһаҕастык этиллэр. Шульц дьиҥ кинигэр Кини Америкаҕа кирсэҕинээх быһыыны-майгыны политическай өттүнэн сүрүнүүр сыалынан эйэлээх капсэтиилэри ыытар туһунан Никарагуа, Мексика, Венесуэла конструктивнай этиилэрин киэр тиэтэ уонна АХШ Сальвадорга бэйэтин байыаннай ороһуутун кэҥэтэр саналаабын сакаатта.

АХШ уонна Латинскай Америка икки ардыларыгаалы кыайан сөтиөһүнэриллибот атаанаһыылар бааллара экономическай проблемалары дьүүллэһиигэ эмиэ көһүннэ. Сессияҕа континент дойдуларын экономикаларыгар иэдэннээх балаһыанньа туох хаанык иннинэ американскай империализм халабырдаах политиканын түмүгэр үөскээтэ диэн ыйыллыыта. АХШ делегацията АХШ уонна континент атын дойдуларын икки ардыларыгар эргиэн-экономическай сыҥыаннаһыыларга дьиҥнээх тэҥ бырааптаах олохтууру модьуйар резолюцияларга барыларыгар кэриэтэ туттуммута эбэтэр утары куоластаабыта ала-балыа.

Латинскай Америка үгүс дойдуларын делегаттарын этиилэриттэн американскай дойдулар икки ардыларыгаалы системаны Латинскай Америка интэриэстэриттэр эрэ бас бэриниэрэр курдук гына олоччу уларыта тутар наадалааҕа ыйыллыыта.

АГТ сессиятын үлэтэ бүтүннүүтэ АХШ латиноамериканскай норуоттар остоохтөрүнэн, кинилэр конгул уонна прогресс суолугар тахсыыларын мэҥэйдиэр сүрүн күүһүнэн буолбутун уонна буоларын биэрэрэ.

Н. ЧИГИРЬ.

ССТА ырытаччыта.

Үнүгэй дьон туһунан

Йдэҕэ таптал холобура

Оройуонтан кинини көрбөтох-билбэтэх, кудуччу сэҥэнки-тэппэнки истибэтэх киһи диэн бука, аҕыйах буолуо. Оттон эргиэн үлэһиттэрэ Михаил Егорович Софронов сүбэтинэн-аматынан биллэрии даҕаны күннэтэ эхсын көриэтэ туһаналлар. Ол даҕаны иһин кырдьаҕас кооператор 70 саһын, общественнай үлэҕэ кыттыбыта 50 сылга туолуутун кинилэр истигинэ бэлиэтиллэр, ветеранга махтал-баҕыйба тылларын этэллэр.

Батталлаах хараҥа үйэ дьадаҥы дьонун оҕолоро, кини, устаатыттан тулаайах хаалан, аҕыс кыратыттан Одьулуунтан бэриргэ терообут убайдарыы кытта оттоон-мастаан, ыйаларыны этэҥэҥнэннэрэ бэлэн улаатыыта. Советскай былаас дьоллоох күнүн сылдьабынан бастаан Сулҕаччыта, онтон оройуон кириитэр үөрэнэр кыахтаммыта. Сүүрбэ сиэдэрэй нэйилэрэ Сэнэтыагар секретардаабыта.

Ыраах Верхоянскайга учууталлан, оскуола сэбиэдиссэйинэн үлэлээн иһэн дэриэбүйдэтинэн төрөөбүт оройуонугар эргиллибита. Калэн Ордокинскайдаа аатынан колхозка ферма сэбиэдиссэйинэн, кэлин бырабылыанньа председателинэн үлэлээн баран, 1945 сыллаахха райзаготконтора директорын солбуйаччытынан анаммыта. Дьэ онтон ыла Михаил Егорович олоҕун эргиэн үлэтин кытта быстыспаттык сибэстэһиитэ. Онон кини сэрии кэмиттэн кэмигэ оройуонтан эргиэн системата сүһүөҕэр турутун, бөҕөргөөтүнүн тыыннаах историята.

— Сэрии сылларыгар Мыйдаҕаайыттан оройуон кириитэр таһаҕаһы оннооҕор кытарах ыанаҕынан таһа сылдьыыбыттара. Балтараа тоннаалаах эргэ автомашина 1946 сыллаахха аан бастаан калан, аҕыйах да хонукка буоллар табаар таһан, биһигини олус үөрдүбүтэ, сэктөрбүтэ баара, — диэр кырдьаҕас кооператор.

Наһилиэнньэни хаанчыйар кыһалҕаттан Михаил Егорович Якутскай, Аллара Бэстэах ыскылаатыгар төһөтө-хаста кырыымытын, хайдахтаах суол-иис эрэйин көрсүбүтүн, этэргэ дылы, «айбыт байэтэ билэн турдаҕа». Ороннуор күнү бүтүн даҕаны сырыыта-айана кинэг —райпо экспедитора.

Михаил Егорович эргиэн материальнай базаны бөҕөргөтүүгэ киллэрбит кылаата улахан. Бу дьыалаҕа дьиҥ этиэн-хаанынан ыалдьар антуанаст.

Кини сыралаах үлэтэ Үлэ Кыһыл Знамята ордениын, медаллариын бэлиэтэммитэ. Киниэхэ Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитин бочуоттаах аата биэриллибитэ. Активнай общественнай олоҕунан, таһаарыылаах үлэтинэн - хаминаһынан, сайаҕас майгытынан дьон-сэргэ ытыктабылын ылла.

Ыччат наставника, Михаил Егорович, бэйэтин баай опытын сиэдэрэйдик үллэстэр, бүгүн даҕаны идэҕэ таптала үгүөхэниэх холобуру көрдөрөр.

А. АДАМОВ.

ТҮМҮК ОНГОСТУОХТААХТАР

Агитбригадалары оройуоннаҕы көрүү

Сылаанньаҕы Культура дьиэтин иһинэн тэриллибит агитбригада ааспыт сайын балачча үлэни ыытыта, оттуур звеноларга, сайылык фермаларга албэхтик ыалдьыттаабыта. Аспыт өрөбүлгэ кинилэр оройуоннаҕы Культура дьиэтигэр киирэн бэйэлэрин үлэлэрин отчуоттаан көрдөрдүлэр.

Агитбригада көҥүллэ сылдьар кыһыл музыкаҕа ордук үчүгэй сыанабылы ылла. Альбомрапордара, сылдьыбыт точкаларын схемата эмиэ бэйэрэннилэр.

Бригаадаҕа чилиэннэрэ — барыта комсомолцтар. Кинилэр ортолоругар Сергей Громов, Павел Павлов курдук дьоҕурдаах музыканнар, ырыаһыттар баалларын.

Ол эрээри коллектив оройуоннаҕы көрүүгэ толору бэлэмэ суох кыайыннА. Чорон соҕотох плакаттан атын киэргэтии, көрдөрөн агитация оҥоһуга кыайан бэлэмнэммэтэх. Кэстүүмнэрэ биир көрүүгэ суох, толороччулар тылларын-остөрүн үчүгэйдик билбэттэр, сценическэй культуралара намыһах, микрофонунан сатаан туһамматтар. Отчуоттарын вокальнай - инструментальнай ансамбль доҕуһуоллаата эрээри, сиэрэ суох улахаммын тыаһаан, кыттааччылары да, көрөөччүлэри да эрэйдээтэ.

Отчуот сүрүн ис хоһоонунан общественнай сүөһү быйылгы кыстыын идеологическай хаачыйыы соруктарын бэлиэтээһин буолуохтаах этэ. Ол ырааҕынан кыаллыбата. Агитбригада үксүн сайылыгы үлэни эриэдьиэстэһиннэн мунурданна.

Сылаанньар жюри критическай бэлиэтээһиннэриттэн түмүк оҥостуохтаахтар. Этиллибитин курдук, коллектив эдэр, көхтөөх. Онон маннан кыһын, үчүгэйдик тэриннэрбиэ, аналыгар дьүөралаах үлэни ыытар кыахтаах.

Е. ИГНАТЬЕВА.

● Киһи—киһиэхэ ●

ҮТҮӨ ДЬОН КӨМӨЛӨРҮНЭН

Соторутааҕыта икки саастаах оҕобут Майя хас да күн күүскэ ыалдьан көхсүбүт кыарыы сырытта. Ити кэмиэ, биһигини дьолбутуттан, оройуон кылаабынай врачын солбуйаччы А. И. Пермяков уонна Саха АССР үтүөлээх врача Д. Т. Брыскаев Мыйдаҕаайыга тиийэн кэллилэр. Кинилэр, оҕобутун көрөн-истэн баран тута диагноз туруоран тургэнник оройуон юнициэр таһаарарбытыгар сүбэлээтилэр. Афанасий Иннокентьевич быһаччы кэмэтүнэн совхозпут отделениетын управляющайа А. П. Ефимов транспоры була охсон биэрдэ.

Балыыһаҕа таһаарарбытын кытта тута мунурдааҕын операциялаан хирург Надежда Николаевна Кузьмина оҕобутун өлөр өлүүтэн быыһаата.

Дьон туһугар кыһамныылаах үтүө дьоннорго истиҥник махтанабыт.

Сергей уонна Мария ПАВЛОВТАР.

Мария уонна Михаил НЕУСТРОЕВТАР.

Туһалаах көрсүһүү

Алтан (Аҥма оройуона), Бүтэйдээх (Мэҥэ-Хаҥалас) уонна Дириҥ орто оскуолаларын коллективтарын үгэс буолбут көрсүһүүлэрэ соторутааҕыта Хоптоҕоҕо буолан аста.

Көрсүһүүгэ комсомольскай уонна пионерскай тэриллэлэр үлэлэрин биллэрии, учууталлар опыттарын атастаһыылара тэриллиннилэр.

Бүтэйдээх оскуолата— оройуонутар биир бастын үлэлээх. Маанна 1964 сыллаахха физико-математическай кылаас аһыллыыта. Билигин физика, биология, саха тылын уонна литературатын кабинеттара республикаҕа тиийэ биллэллэр. Оскуола базатыгар ыраас темаларга оройуоннаҕы семинардар ыытыллалар.

Бүтэйдээхтэ үлэ уонна сынньалаҥ лааҕыра үчүгэй тэрээһиннээх. Базатыгар икки квартиралаах дьиэ, туспа остолобуой, ыскылаат, булуус, спортивнай площадка, о. д. а. тутуулардаах. Лааҕырга 50 оҕо олорор. Ол иһиттэн 30 үөрэнэччилээх звено оттуур. Оҥу таһынан котор фермата баар: 700 куурусса 2 оҕо көрөр. Сымыыты, рэйпону кытта дуогабардаһан, атыыга таһааралар. Оттон теплицаларыгар огурсуну, помидору үүнэрэллэр. Оҕолор электростанциялаах т а р, телевизордаахтар.

Алтан орто оскуолата кабинеттары көрүүгэ оройуонтан бастакы миэстэлээх. Баай матырыйаалдаах ленинскай хостоох. Онно ленинскай уруоктар, зачеттар, пионерга уонна комсомолга ылыы курдук үөрүүлээх дьаһаллар ыытыллаллар.

Үс оскуола көрсүһүүгэ спортивнай күрэхтэһиилэртэн саҕаланна.

Остуол теннисигэр алтаннар, саахымаккА бүтэйдээхтэр бастаатылар. Дуобакка даҕаны Бүтэйдээх оҕолоро иннилэрин биэрбэтилэр. Оттон военизированнай соҥньуута олохтоохтор кыайдылар.

Ити курдук көҥүл туттуута, волейболта, национальнай ыстанньыларга бэрт хатыһыылаах кэпсиилэр буоллулар.

Уопсай түмүккэ Бүтэйдээх. Баай матырыйаалдаах эдэр спортсменнэрэ бастаатылар.

Эйэлэлгэ көрсүһүү Алтанҥа ыытыллара быһаарылынна.

Г. КУЗЬМИН,
Дириҥ орто оскуолатын завуча.

Редакторы солб. С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

РайОНО, профсоюз райкома, Эрилик Эристинин аатынан совхоз дирекцията, парткома, профсоюзнай комитета, Хайахсыт сельсоветын исполкома, отделение салалтата колхоһунай-совхоһунай тутуу ветерана, ССКП чилиэнэ.

КОНДРАТЬЕВ Дмитрий Семенович

өлбүтүнэн бокуонньук кэргэнигэр, оҕолоругар, аймахтарыгар дириҥ кутурданнарын чиэрдэллэр.

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эҥэбит, аймахтыт

КОНДРАТЬЕВ Дмитрий Семенович

ыарахаммык ыалдьан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, ыһытыннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ, аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чуоапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор — 21-395, отделлар — 21-495, уопсай — 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. № ЗАКАЗА 142. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3250.